

Pavle Ugrinov

NULTA EGZISTENCIJA

Dnevnik 1946–1972.

Beograd, jesen 1953.

Čekajući Godoa

Dvojica skitnica, Vladimir i Estragon, čekaju gospodina Godoa, u pustom močvarnom predelu, kraj jednog drveta, u nadi da će ih zaposliti na svome imanju, i da će tamo najzad naći topli ležaj na slami; ali, umesto gospodina Godoa, svako veče stiže jedan Dečak i saopštava im da gospodin Godo neće doći večeras, već sutra uveče „nasigurno”.

Dok čekaju gospodina Godoa, utucavaju vreme zabavljajući se na različite načine. To liči na cirkus; na cirkuske tačke klovnova.

U jednom trenutku pojavljuje se Poco, gazda imanja na kome se nalaze, koji na uzdi vodi svoga ostarelog slugu Likija, na vašar u Sen Sover, da ga tamo proda jer je odslužio. Međusobno se kraće vreme nadmudruju, ali to nije prijatna zabava. Poco gnjavi, a Liki je dosadan. Onda njih dvojica odlaze.

Stiže Dečko; pada noć; sutradan se ponavlja isto.

To je ukratko sadržaj drame *Čekajući Godoa*.

* * *

Na *Godoa* još ne mislim celokupnim svojim bićem, iako mi je neprestano u svesti. Odlazem da mu se potpuno prepustim; odlazem da se prepustim tom tekstu, njegovom najdubljem smislu; još prikupljam snagu, da bih se sutra-prekosutra, donekle učvršćen u sebi, mogao svom silinom odati tom nepoznatom poslu, udovoljiti toj žestokoj opsesiji, koja mi, istoga časa, pobuđuje sve otpore i nesaglasnosti sa svetom.

Neću, međutim, čekati ni minuta duže.

Godinu dana provedenih u Beogradskom dramskom pozorištu bilo je dovoljno da se uverim da u ansamblu postoje glumci koji žele, i koji su spremni, da ostvare jedno novo, drugačije pozorište no što su Narodno ili Jugoslovensko, a drukčije i od onoga u kojem jesmo, da bismo usavršili izraz, stekli nova saznanja i pomerili naše pozorišne horizonte, makar za pedalj.

O čemu se radi u *Godou*? O tome što se u njemu prikazuje jedna totalna – napuštenost čoveka u svetu. Čovek je rođen i napušten, ostavljen samome sebi. Ako je čovek rođen i napušten, onda je on rođen bez cilja. Čitav smisao njegovog života je u tome da traži svoj cilj. On ga ne može naći. Praktično, on je prepušten patnji u kojoj je smrt pravo olakšanje, u kojoj smrt dolazi kao razrešenje. Rođen pa napušten, da bi smrt razrešila stvar, to je nesumnjivo apsurdno. Čovek ne služi ničemu. Beket kaže, u komadu *Kraj partije* (citirajući Kalderona), da se ne treba ni roditi, da je rešenje u tome da se više ne ra-

đamo, da nas dakle više nema. To je jedini dostojanstven odgovor na taj nametnuti apsurd.

* * *

Nasuprot neraspoloženju prema „Godou” koje je vladalo u pozorišnoj upravi, sve češće javno ispoljavano i najzad učvršćeno, i nasuprot ravnodušnosti ili pak surevnjivosti jednog dela ansambla koji nije neposredno učestvovao u radu, svejedno, mi, manji deo ansambla: Rade Marković, Mića Tomić, Ljuba Tadić, Bata Paskaljević i Rastislav Jović, svako na svoj način posebno privržen ulozi, izvlačili smo iz sebe svu onu preostalu, skrivenu i dotle nepoznatu snagu što nam je preticala posle redovnih prepodnevni proba i poslova, da bismo se uhvatili ukoštac sa tom ogromnom nepoznanicom koja se zove *God*, tim komadom koji se nije mogao uporediti ni sa jednim koji smo poznavali, komadom koji nije imao preteče (ili ih mi nismo znali) na našim pozornicama. Bez te skrivene i neznanе stvaralačke energije, koja se valjda samo i rađa na granicama (duhovne i telesne) iscrpenosti, u nekoj vrsti ne toliko transa ili nadahnuća, koliko omamljenosti, ne bi bilo moguće ni pristupiti takvom poslu, a kamoli ga iz dana u dan uporno upražnjavati.

Uostalom, nikog u to doba, neposredno posle ručka, od 15 do 17 časova, nije ni bilo u pozorištu, doslovno nikog, pa čak ni dežurnog telefoniste na centrali. Dočekivala nas je tišina puste zgrade, pogašene sijalice i reflektori; u njoj se još slegala prašina prepodnevni proba i sveukupne pozorišne jurnjave, u zgradi što se tek vetrila, sa prozorima širom otvorenim na sve strane, i nekoliko nemih i bešumnih čistačica po hodnicima, koje su se u tom mraku i polumraku tek okupljale da otpočnu svoj metlarski posao, i koje su ga potom obavljale, takmičeći se sa nama, sabijenim u slobodan kutak.

Bez posebnog predznanja, izvesno nedovoljno upućeni u duhovni svet Beketa, hrabro smo se nosili iz časa u čas sa tekstom i smislom komada, vođeni čudesnom intuicijom, u stvari nekom neočekivanom kreativnom lucidnošću, koju je u nama kresala upravo ona ekstraenergija što smo je sticali ulaskom u tu sobu za probe. I izvesna lukavost, koja nas je neprestano upućivala na sam život, i to upravo život oko nas, koji nas je opet nepogrešivo upućivao na staze koje vode do likova i najskrivnijih misli komada.

Tako je Rade Marković našao savršen uzor za lik Pocoa ne u autoritetima i despotima savremenog sveta na koje smo uopšteno na početku mislili, već dobrim delom u liku svoga rođenog oca, i to ne samo u njegovom autoritetu, već i u njegovoj bespomoćnosti u jednom društvu koje više ne razume, u karikaturalnosti (grotesknosti) njegove nemoći, nemoći zapravo već ispražnjene ali i dalje kočoperne snage, najzad u njegovoj komičnosti, i to pre svega preko detalja (načina na koji je vadio sat iz džepa i saopštavao vreme, na primer) koji su sve to savršeno otkrivali, dok smo uzore i uzorke klošara (Vladimira i Estragona) mogli svakodnevno sresti na obalama Save i Dunava, pod mostovima, napuštenim kupalištima, na Starom sajmištu pre svega, ali i drugde. I to upravo uzore klošara odgovarajućih onima u komadu, klošara sa stažom, tj. prethodnom biografijom i s odgovarajućim temperamentom i osetljivošću. Pominjanje, međutim, tih klošara sa obala Save i Dunava, njihovog bednog života u rupama peščanih nanosa ili starim nepotrebljivim barakama; pominjanje njihovog izgleda, njihovih velikih torbi, njihovog

zavlačenja u kante za đubre i njihovih besnih pasa – značilo je, uvek iznova – gotovo čisto svetogrđe, jer za njihovo postojanje se uporno nije htelo znati, zato što su bili „društveni paraziti” ili „talog”, „teoretski nemogući (nepostojeći) ovde i danas”, s obzirom na svete socijalističke principe i moralno uzvišeno revolucionarno društvo!

Posmatran pak sa druge strane, i ma kako i ma koliko bio metaforičan i zagonetan, komad *Čekajući Godoa* je na mnogim mestima bio vrlo jasno – eksplicitan! Samjuel Becket nam je, uprkos svemu, govorio doslovno ono što misli, da bi na kraju komada ispovedio i ono što „najdublje oseća”. (Vladimir i Estragon nad bespomoćnim Pocom koji od njih traži pomoć.)

Vladimir: Ne treba da trošimo vreme na prazne razgovore. (Pauza. Plahovito). Učinimo nešto dok nam se pruža prilika! Ne dešava se to svakoga dana da smo mi nekom potrebni. Istina, ne mislim baš da smo mi nekom potrebni. Drugi bi to učinili isto tako dobro, ako ne i bolje. Ovaj poziv što smo ga maločas čuli (zapomaganje Pocoa i Likija) upućen je pre bi se reklo čitavom čovečanstvu. Ali sad, na ovom mestu, mi predstavljamo čovečanstvo, pa bilo nam to po volji ili ne. Iskoristimo to, pre nego što bude prekasno. Hajde da bar jedanput dostojno predstavljamo ovu pasminu u koju nas je zla kob strpala. Šta veliš ti na ovo?

Estragon: Nisam slušao.

Vladimir: Istina, ako razmotrimo ovo pitanje mirno i sa svih strana, mi eto tako činimo čast i svome staležu. Šta radimo mi ovde, to treba da se pitamo. Srećom, mi to znamo. Jeste, u ovom ogromnom haosu, jedno je jasno: mi čekamo da Godo dođe.

Estragon: To je istina.

Vladimir: Ili da padne noć... Mi čekamo da se sa nekim sastanemo, i to je sve. Koliko ima ljudi koji bi to mogli da kažu?

Estragon: Čitave mase.

Vladimir: Misliš?

Estragon: Ne znam.

Vladimir: Možda je i tako.

Poco: Upomoć!